

Ert datum:
2023-12-21

Datum:
2024-02-14

Er ref:
Ju2023/02742

Diarienummer:
UHM-2023-0251

Försvarsdepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
Ju.L6@regeringskansliet.se

Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75)

Om upphandling och Upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndigheten har det samlade ansvaret för att utveckla, förvalta och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande organisationer. Vi ska verka för en rättssäker, effektiv och socialt och miljömässigt hållbar upphandling till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling. Upphandlingsmyndigheten har för närvarande inget uttalat uppdrag som avser krisberedskap, försörjningsberedskap och civilt försvar. Vi har dock bland annat tagit fram stöd om upphandling till samhällsviktig verksamhet, hur man integrerar krisberedskapsaspekter i offentliga kontrakt, om säkerhetsskyddad upphandling samt om sanktionerna mot Ryssland. Ett sådant uppdrag har dock föreslagits av en rad utredningar.

Omfattningen av den offentliga upphandlingen i Sverige

Den offentliga upphandlingen idag uppgår till uppskattningsvis 879 miljarder eller cirka 18 procent av Sveriges bruttonationalprodukt (2021). Över 1 000 upphandlande organisationer annonserade under 2022 över 17 000 upphandlingar. Kommun- och regionsektorn genomförde ungefär 80 procent av alla annonserade upphandlingar, och cirka en fjärdedel av alla upphandlingar annonserades av offentligt ägda bolag.

Krisberedskap i upphandling

Upphandlingsmyndigheten genomför återkommande enkätundersökningar kring utvecklingen inom upphandlingsområdet. I den undersökning som genomfördes hösten 2022 ställde myndigheten för första gången frågor till de upphandlande organisationerna om de anser att de har en god beredskap för hur offentliga inköp ska ske i krissituationer.¹ Utfallet kan i korthet beskrivas som att endast omkring 20 procent av de upphandlande organisationerna ansåg att så var fallet. Regionerna anser sig generellt ligga bättre till än övriga kategorier av upphandlande organisationer

¹ Resultatet publicerades i Nationella upphandlingsrapporten 2023 och bygger alltså på en självskattning.

Ert datum:
2023-12-21

Datum:
2024-02-14

Er ref:
Ju2023/02742

Diarienummer:
UHM-2023-0251

(avsnitt 4.4 i rapporten). Detta talar enligt Upphandlingsmyndigheten för att beredskapsperspektivet behöver lyftas fram i inköpsprocessen men även att det behövs större förståelse för betydelsen av de offentliga inköpen för att utveckla samhällets försörjningsberedskap.

Utredningens överväganden och förslag

Upphandlingsmyndigheten har inga synpunkter på utredningens förslag. Myndigheten vill emellertid kommentera utredningens uttalande om förutsättningarna för att utöva politiskt inflytande över verksamhet som bedrivs av privata aktörer.

Utredningen framhåller att stora delar av den kritiska infrastrukturen ägs av enskilda näringsidkare och att upphandlingssystemet spelar stor roll för det offentligas försörjning av varor och tjänster från näringslivet (s. 122). Utredningen konstaterar vidare att det sedan 1990-talet har skett en omfattande privatisering av den offentliga sektorn med följd att en stor del av den samhällsviktiga verksamhet som behöver fungera i kriser numera bedrivs av privata näringsidkare. Detta innebär enligt utredningen att möjligheterna till direkt politiskt inflytande över dessa verksamheter har minskat och att styrningen i större utsträckning kan behöva ske genom lagar och regler (s. 139).

Upphandlingsmyndigheten vill framhålla att även om förutsättningarna för politiskt inflytande över sådana verksamheter som idag utförs av privata aktörer har förändrats så har de inte upphört. Däremot så styrs upphandlad verksamhet på andra sätt och med andra verktyg än den egna organisationen, vilket också förutsätter en andra resurser och annan kompetens hos de upphandlande organisationerna. Möjligheten att utöva politiskt inflytande över sådan verksamhet som bedrivs av privata aktörer – liksom över upphandlade leverantörer i övrigt – förutsätter dock förståelse hos beslutsfattare för att styrningen utövas på andra sätt, vilket bland annat förutsätter att man anger tydliga och realistiska mål för sådana verksamheter. Upphandlande organisationer behöver även arbeta med kravställning i den upphandlade verksamheten och se till att dessa krav syftar till de politiska målsättningarna. När avtalet realiserats är det sedan centralt att organisationen på ett systematiskt sätt följer upp den upphandlade verksamheten. Roller och ansvar för uppföljningen behöver vara tydligt beslutade och efterlevas, och de som arbetar med detta ska ges rätt förutsättningar i form av kompetens och resurser. Vidare behöver styrningen av organisationen anpassas så att inköpen prioriteras i större utsträckning än tidigare, då en större andel av verksamheten utfördes i egen regi. Upphandlingsmyndigheten noterar att den relativt stora förflyttning som skett inom offentlig sektor från egen regi till privat regi generellt inte resulterat i en tillräcklig intern organisatorisk förändring av det slag som beskrivs ovan.

Sammanfattningsvis är det Upphandlingsmyndighetens uppfattning att möjligheterna för politiskt inflytande över upphandlande verksamheter inte har upphört, men att metoderna och tillvägagångssättet för att nyttja detta inflytande har förändrats.

Ert datum:
2023-12-21

Datum:
2024-02-14

Er ref:
Ju2023/02742

Diarienummer:
UHM-2023-0251

Generaldirektör Inger Ek har beslutat i detta ärende. Juristen Henrik Grönberg har varit föredragande. I handläggningen har även sakkunnige Fredrik Flodin deltagit.

Inger Ek

Henrik Grönberg